

ПРІОРИТЕТИ СТРАТЕГУВАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

Я.А. Жаліло, д. е. н., с. н. с., заслуж. економіст України, заступник директора – керівник центру економічних і соціальних досліджень НІСД

Забезпечення економіки України кваліфікованими професійними кадрами є, безперечно, одним із ключових завдань створення умов для її динамічного поступального розвитку. Проте варто зазначити, що великою мірою можливості вирішення цього завдання, залишаючись суто у сфері проблематики професійної освіти та ринків праці, вже вичерпано.

Фундаментальною залишається проблема прогнозування потреб ринків праці як основа для професійного (зокрема регіонального) замовлення. Це прогнозування має сенс, лише якщо воно синхронізоване із перспективними структурними змінами у регіональному розрізі. Особливо це стосується регіонів та територій, які перебувають в стані (або стоять на порозі) активних змін економічної структури: старопромислові регіони, рекреаційні території, прикордонні регіони тощо.

Інформація про найбільш затребувані професії, яка сьогодні поширюється у рамках стандартних заходів профорієнтації, переважно не враховує навіть лаг здобуття освіти, не кажучи вже про тривалість майбутнього трудового життя. Звідси – відставання змін в структурі професійно-освітньої системи та виникнення диспропорцій попиту і пропозиції праці в умовах їх емерджентності.

Проте і футуристичні оцінки майбутніх ринків праці, які періодично оприлюднюються, далекі від реалій й створюють хибні очікування, оскільки концентруються переважно на динамічному сегменті ринку, не зачіпаючи «традиційні» професії.

Тому дуже важливою є інтеграція стратегічних цілей та завдань реалізації та розвитку трудового потенціалу до стратегування розвитку в цілому, а особливо – на рівні стратегій розвитку регіонів. Переважання регіонального виміру проблем, які слід вирішувати на цьому шляху (про що йтиметься нижче), засвідчує необхідність перенесення акцентів стратегування реалізації та розвитку трудового потенціалу на регіональний рівень та різке посилення регіонального виміру у загальнонаціональних стратегіях, які включають відповідні цілі.

Зміщення політики щодо ринку праці на рівень регіону створює потенціал її максимальної адаптивності до реальних потреб ринку та його перспективної еволюції.

Значущість проблеми зайнятості населення для стратегування регіонального розвитку визначається системністю її впливу на **інтереси основних стейкхолдерів**: власне громади (робочі місця=доходи=якість життя), органів місцевого самоврядування (зайнятість=ПДФО=надходження до місцевих бюджетів), місцевих органів влади: ОДА, РДА (рівень життя в регіоні=довіра до влади=просування реформ=суспільна стабільність),

місцевого бізнесу: переважно МСП (платоспроможність населення=місткість локальних ринків).

Генетично створення робочих місць нерозривно пов'язане з розвитком бізнесу: держава не може створити багато робочих місць і не повинна цього робити. Отже, навколо цього може розгорнутися процес реконсолідації суспільства і бізнесу: **ПОДОЛАННЯ ПОСТСОЦІАЛІСТИЧНОГО ФЕНОМЕНУ** несприйняття суспільством бізнесу як позитивної креативної діяльності.

Слід зазначити, що з цієї системи єдності інтересів «випадають» два аспекти.

По-перше, інтерес значної частки великих корпорацій. Їхні ринки збуту переважно – за межами регіону, а часто – й країни, інтерес – в експлуатації відокремленої частини місцевого трудового ресурсу. Певною мірою зростання пропозиції робочих місць в регіонах суперечить інтересам великих компаній, які наразі виграють від дешевизни робочої сили внаслідок переважання її пропозиції над попитом.

Отже, створення робочих місць в регіональному вимірі – важлива складова **деолігархізації економіки**.

По-друге, трудові міграції, які часто цілеспрямовано інспіруються для задоволення потреб ринків праці сусідніх країн. Становлення ефективних роботодавців на українській території належить до національних інтересів, які треба відстоювати українській стороні у розвитку транскордонної співпраці.

Принагідно політика щодо оптимізації регіональних ринків, яка створює умови для реалізації трудового потенціалу членів громад, відіграє значну роль у зміцненні територіальної ідентичності та територіальної згуртованості.

Як бачимо, створення умов для реалізації трудового потенціалу дає ефект, який виходить за рамки суто питань ринку праці - що і є підґрунтям для стратегування зазначеного процесу.

Основні проблеми, що впливають на перспективний стан зайнятості, які мають вирішуватися в рамках стратегування регіонального розвитку:

- значна нерівномірність ринку праці в регіональному вимірі: великі розходження в рівнях безробіття, рівнях середньої заробітної плати працюючих навіть серед регіонів. Тим більше – всередині регіонів: місто/село, депресивні території, проблеми мономіст тощо;
- значне молодіжне безробіття, як наслідок – вплив молоді з трудодепресивних територій, їх наступний занепад (відтворення депресивності);
- вплив найактивніших та кваліфікованих працівників за кордон через неконкурентоспроможність умов/вартості праці в Україні порівняно з сусідніми країнами. За незмінних інших умов підвищення освітнього рівня людей лише прискорює вплив;
- обмеженість перспектив відновлення робочих місць в рамках традиційних спеціалізацій регіонів (аграрна сфера, вугільна промисловість, металургія тощо). Парадокс: підвищення ефективності та конкурентоспроможності виробництв витісняє працівників з найуспішніших галузей;
- перспектива наростання проблеми зайнятості в середовищі «бізнесу 90-х»: дрібні «лоточні» торговці, перекупники, торговці на ринках, продавці МАФів, нелегальні перевізники і т.п.;
- завищені запити щодо рівня доходу та швидкості кар'єрного зростання (вплив демонстраційного ефекту заробітчан за кордоном). Парадокс: потенційно

продуктивність працівників (кваліфікація, рівень освіти тощо) вища, ніж продуктивність капіталу(застарілі технології+тінізація);

- специфічна проблема ВПО, насамперед – у східних регіонах, де їх найвища концентрація.

В рамках вирішення зазначених проблем регіональні стратегії мають запропонувати **низку концептуальних рішень**, у втіленні яких мають поєднуватися зусилля стейкхолдерів, помітне місце має належати й участі ТПП та інших громадських об'єднань підприємців.

- розвиток зайнятості у сфері вирішення проблем територіального розвитку (громадські роботи, комунальні підприємства, партнерство з приватними підприємствами, залученими на підрядних засадах);
- галузева диверсифікація регіонів, що разом з модернізацією традиційних галузей та втіленням смарт-спеціалізації, має посилити гнучкість пропозиції на ринках праці;
- підвищення якості освіти та професійної кваліфікації: зміцнення складової професійної орієнтації в школах, розбудова профтехосвіти, гарантування робочого місця випускникам ВНЗ, на основі регіонального замовлення. Реалізація міжтериторіальної та міжрегіональної співпраці у підготовці професійних кадрів;
- співучасть регіонів у формуванні та реалізації секторальних політик, виходячи з пріоритетності створення робочих місць (наприклад: бюджетні програми дорожнього будівництва вибудовувати з урахуванням потреби залучення до їх виконання працівників територій, на яких реалізуються проекти; програми підтримки агровиробництва вибудовувати, виходячи з необхідності диверсифікації зайнятості в агросекторі, розвитку малого підприємництва (фермерства) тощо;
- приділення першочергової уваги розвитку підприємництва як підґрунтя для самозайнятості: в т.ч. надання методичної підтримки веденню бізнесу, написанню проектів для залучення фінансування та ін.;
- сприяння залученню інвесторів на основі використання місцевих конкурентних переваг (робоча сила): інформування про можливості, місцеві бонуси (напр., підключення до мереж, надання землі, приміщень тощо (індустріальні парки), антикорупційний супровід; застосування спеціальних режимів для окремих територій;
- зміцнення стратегування розвитку громад для ідентифікації сучасного та перспективного потенціалу, оптимізації його використання;
- інституціалізація регіональних ринків праці, з метою оптимізації його прогнозування, покращення якості професійно-технічної освіти, налагодження ефективної координації з роботодавцями при формуванні та забезпеченні регіонального замовлення на підготовку професійних кадрів, зокрема:
 - налагодження системи оперативного моніторингу стану регіональних ринків праці, середньо- та довгострокового прогнозування попиту у розрізі кваліфікацій (зокрема створення відповідних міжвідомчих груп);

- організація партнерства системи професійного навчання з потенційними роботодавцями щодо формування регіонального замовлення, формулювання компетенцій, організації навчального процесу;
- забезпечення гнучкості регіональних ринків праці, включаючи можливості доїхати для працівників, надання тимчасового чи постійного житла, умов для гнучких форм зайнятості, зокрема дистанційної тощо;
- упередження структурних змін на ринку праці шляхом професійної перепідготовки та навчання універсальним навичкам, які підвищують можливості працевлаштування;
- налагодження партнерства з приватними інститутами ринку праці у сферах моніторингу, прогнозування попиту, визначення регіонального замовлення.

НІСД тримає в центрі уваги проблематику розвитку регіональних ринків праці. Особливо – зважаючи на доручення в Указі Президента щодо прогнозування регіональних ринків праці, участь у забезпеченні діяльності Конгресу регіональних та місцевих влад.

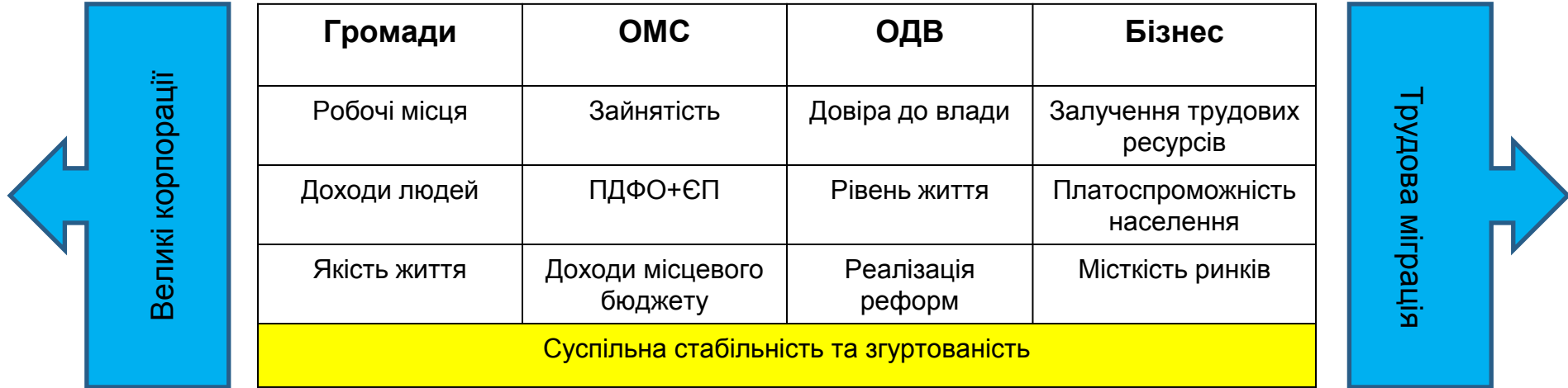
Заплановано створення Експертної ради при ЦРД НІСД.

ПРІОРИТЕТИ СТРАТЕГУВАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

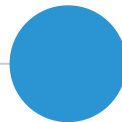

Ярослав Жаліло, д.е.н.
(Національний інститут стратегічних досліджень)

Інтереси місцевих стейкхолдерів збільшення зайнятості

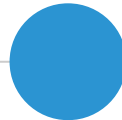
Подолання постсоціалістичного феномену несприйняття суспільством бізнесу як позитивної креативної діяльності.

Стратегічні проблеми, що впливають на зайнятість

- Нерівномірність ринку праці в регіональному та територіальному вимірах ;
- Значне молодіжне безробіття;
- Відплив працівників за кордон;
- Обмеженість перспектив відновлення традиційних робочих місць;
- Перспектива погіршення зайнятості «бізнесу 90-х»;
- Завищені запити щодо рівня доходу та швидкості кар'єрного зростання;
- Проблема ВПО.

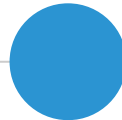
Вирішення проблем потребує стратегування регіонального розвитку

Концептуальні рішення проблем зайнятості в регіональних стратегіях (I)

- Розвиток зайнятості у сфері вирішення проблем територіального розвитку;
- Секторальна диверсифікація;
- Підвищення якості освіти та професійної кваліфікації;
- Співучасть у формуванні та реалізації секторальних політик;
- Розвиток підприємництва як підґрунтя для самозайнятості;
- Сприяння залученню інвесторів на основі використання місцевих конкурентних переваг;
- Зміцнення стратегування розвитку громад;

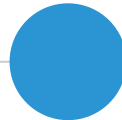
Вирішення проблем потребує поєднання зусиль стейкхолдерів

Концептуальні рішення проблем зайнятості в регіональних стратегіях (II)

- Інституціалізація регіональних ринків праці:
 - налагодження системи оперативного моніторингу стану ринків праці;
 - організація партнерства системи професійного навчання з потенційними роботодавцями;
 - забезпечення гнучкості ринків праці;
 - упередження структурних змін шляхом навчання універсальним навичкам;
 - налагодження партнерства з приватними інститутами ринку праці.

Вирішення проблем потребує поєднання зусиль стейкхолдерів

Дякую за увагу!

zhalilo@niss.gov.ua
www.facebook.com/yaroslav.zhalilo